

10 maart 2021

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Scholie op de Normen...en Studie op z'n BSA (vrij naar Normaal)

Inhoud

1	Aanleiding	2
2	Wat staat er ook al weer in de wet	2
3	Zuyd Hogeschool	3
4	Moties oktober en november – rond het BSA	3
	4.1 BSA hoeft helemaal niet uit de wet...	
	4.2 Tweede bredere motie – aanvullend op standpunt Zuyd	
5	Zuyd Hogeschool en belangen en standpunten	5
	5.1 Regionaal functioneren	
	5.2 Nu ook al	
	5.3 Op stoom komen	
	5.4 Kosten versus inkomsten	
	5.5 Doorstroomnormen	
6	Aanvullende opmerkingen	7
	6.1 Het blijft een advies	
	6.2 Wens van de studenten en het BSA	
	6.3 Inkomsten en uitgaven instellingen	
	6.4 Spelen met budgetten	
	6.5 Sneller... ook als student	
	6.6 Collegegeld en studenten	
	6.7 Nog een paar opmerkingen	
	6.7.1 Bubbels gaan straks van school...	
	6.7.2 Geen BSA... wel switch en uitval	
	6.7.3 Ad en Bachelor en 2+2	
	6.7.4 Gebruik van de varianten	

Rapporten bekostiging en flex-studeren (zonder aandacht voor de Ad-opleidingen)

Hier even een korte mededeling dienaangaande, mede omdat in deze nieuwsbrief op een aantal punten de bekostiging van het hoger onderwijs zijdelings wordt meegenomen.

Ongetwijfeld heeft u vernomen dat er adviesrapporten zijn uitgebracht over het bekostigen van het mbo, hbo en wo – kijkend naar het onderwijs en onderzoek. Ze zullen door het nieuwe kabinet worden meegenomen in de discussies over de financiering van het stelsel, en dan komen er zeker mogelijkheden 'om mee te praten'.

Tevens is door een extern bureau onderzoek gedaan naar consequenties van het verder invoeren van het 'flex-studeren', oftewel het betalen van collegegeld voor een (mandje met) studiepoint(en). Het voornemen van OCW, deze minister dus, om daarmee verder aan de slag te gaan, later dit jaar. We hebben vorige jaren al een aantal keren hier aandacht aan besteed, dus het is een goede uitdaging om dat advies nader te gaan analyseren. We komen er later dit studiejaar op terug.

Maar we kunnen nu al melden dat bij deze analyse de associate degree-opleidingen worden genegeerd. Er wordt volledig uitgegaan van de bachelor- en masteropleidingen. Opmerkelijk, helaas.

1 Aanleiding

Er is al een hele tijd een discussie gaande over het 'studieadvies dat aan het eind van het eerste jaar met een studielast van 60 punten negatief voor de student uitvalt' en als consequentie heeft dat de studie voor die opleiding niet bij die hogeschool kan worden voortgezet', kortweg in de wandelgangen BSA geheten (dus de afkorting van de niet-wettelijke term Bindend Studieadvies, dus wat dan eigenlijk het BSa zou moeten zijn).

Door de pandemie vooral, maar ook door discussies over de switch van studenten (OCW) en de begeleiding die ten grondslag moet liggen aan het uitbrengen van adviezen (TK), komt er steeds meer aandacht voor dit middel om studenten op een goede manier bij te staan in het maken van keuzes – dus zoals in dit geval: doorgaan of toch een ander onderwijstraject gaan doen.

Maar het proces dat ligt onder het uitbrengen van een studieadvies met alle consequenties van dien, heeft ook raakvlakken met discussies over de toelating tot het hoger onderwijs (mbo naar hbo, nadere vooropleidingseisen), instrumenten zoals de studiekeuzecheck, toelaatbaarheid van het hoger onderwijs, studeerbaarheid van doorlopende leerwegen (denk aan de inrichting van mbo-4), het gaan besteden van de gelden uit het Nationaal Onderwijs Programma (met de plannen die de instellingen moeten gaan opstellen, met een 'keuzemenu') en het verder bezien van flexibiliteit in het aanbieden van programma's (flex-studeren, werken met leeruitkomsten, aanbieden van eenheden met een civiel effect).

In diverse media worden die sterke signalen opgepikt. Dat leidt tot allerlei beschouwingen, ook met oplossingen, veelal creatief en zonder meer bruikbaar voor het aanzwengelen van de nodige discussies. Van onze kant is een groepje vorig jaar al aan de slag gegaan, maar het virus en vooral het opstappen van het kabinet heeft ons genoopt om nu maar even pas op de plaats te maken. Het is van belang om straks een scherp beeld te krijgen van de plannen van het nieuwe kabinet, de 'kleur' van de minister(s) bij OCW en – niet onbelangrijk – de conclusies van een aantal onderzoeken en evaluaties die zijn gedaan en binnenkort het openbare licht gaan zien. Daarom nu even ter overbrugging aandacht voor de zaken die met het studieadvies te maken hebben, met dus een specifieke beschouwing.

Aanleiding voor deze nieuwsbrief is het signaal dat Zuyd Hogeschool kortgeleden afgaf. Daarbij is door het CvB aangegeven dat men het BSA wil afschaffen dan wel gaat zoeken naar andere opties om de onderliggende doelstellingen te halen. Daarom een analyse van onze kant.

2 Wat staat er ook alweer in de wet...

Het is altijd weer goed om bij plannen en voornemens te kijken naar wat er als zodanig in de wet voor het hoger onderwijs staat (want het mbo heeft ook een regeling voor het uitbrengen van een advies).

Artikel 7.8b. Studieadvies propedeutische fase

1. Het instellingsbestuur van een bekostigde universiteit, hogeschool of levensbeschouwelijke universiteit brengt iedere student uiterlijk aan het einde van diens eerste jaar van inschrijving voor de propedeutische fase van een voltijdse of duale associate degree-opleiding of bacheloropleiding advies uit over de voortzetting van zijn studie binnen of buiten de associate degree-opleiding of de bacheloropleiding. In geval van een deeltijdse associate degree-opleiding of bacheloropleiding regelt het instellingsbestuur het tijdstip waarop dat advies wordt uitgebracht.
2. Onverminderd het eerste lid kan het instellingsbestuur het advies aan de student uitbrengen zolang deze het propedeutisch examen niet met goed gevolg heeft afgelegd.
3. Aan een advies als bedoeld in het eerste of tweede lid kan het instellingsbestuur ten aanzien van opleidingen die daartoe door het instellingsbestuur zijn aangewezen, binnen het in het tweede lid bedoelde tijdvak, doch niet eerder dan tegen het einde van het eerste jaar van inschrijving, een afwijzing verbinden. (...)
4. ...
5. Van de student die op grond van het derde lid is afgewezen, wordt de inschrijving voor de desbetreffende opleiding aan de betrokken instelling beëindigd.

Het gaat als zodanig om een studieadvies – en niet om het geven van studieoordeel, in formele zin. Maar in praktische zin is dat het wel, want vervolgens kan de instelling, onder bepaalde voorwaarden voor het goed begeleiden van de student en het zorgen voor een studeerbaar programma,

van haar kant stellen dat het verder gaan met de betreffende studie geen kans op studiesucces biedt. Dat betekent dat de student – die eerder tot de opleiding is toegelaten en derhalve daarbij niet is afgewezen op bepaalde gronden – een advies ontvangt waaraan een afwijzing is gekoppeld¹. De consequentie is dat in formele zin de student het recht tot her-inschrijving bij deze opleiding wordt ontnomen. Het is eigenlijk simpelweg een ‘advies met afwijzing’.

3 Zuyd Hogeschool

Vanuit Limburg (maar wel het hart van Europa volgens de eigen website) kwam onlangs het bericht dat men met onmiddellijke ingang het BSA wil afschaffen, dus ook voor de huidige studenten maar die vielen al onder de ‘corona-maatregel’ dienaangaande. Hier een stuk van de website:

Website Zuyd Hogeschool

Zuyd Hogeschool schaft per 1 september 2021 het bindende studieadvies (BSA) als eerste hogeronderwijsinstelling definitief af. In plaats daarvan ontvangen studenten aan het einde van hun eerste studiejaar een persoonlijk, niet-bindend studieadvies dat niet alleen is gebaseerd op de studieresultaten, maar ook op de mogelijkheden van de student. “Het blijkt dat de studie-uitval afneemt als je samen met studenten kijkt naar wat wel mogelijk is, in plaats van naar wat niet mogelijk is”, zegt Saskia Brand-Gruwel, lid van het College van Bestuur van Zuyd.

Een meerderheid van de Tweede Kamer heeft in oktober 2020 al een motie aangenomen om het BSA na het eerste studiejaar op hbo's en universiteiten af te schaffen. Tot nu toe werd daar in praktijk nog geen uitvoering aan gegeven.

Recht doen aan persoonlijke omstandigheden

In verband met de coronapandemie hebben de hogescholen het BSA afgelopen studiejaar al uitgesteld. Zuyd heeft nu besloten het bindend studieadvies definitief af te schaffen. Uitgangspunt blijft dat iedere student aan een bepaalde doorstroomnorm voldoet om in het tweede jaar te starten. Als studenten niet aan de norm voldoen, wordt gekeken hoe een goed studierpad kan worden vormgegeven of dat doubleren nodig is om succesvol verder te studeren. Hierbij wordt nadrukkelijk aan de persoonlijke omstandigheden recht gedaan. In de afgelopen jaren hebben verschillende opleidingen van Zuyd het BSA al afgeschaft en gewerkt met doorstroomnormen. De eerste ervaringen zijn positief.

Het is in ieder geval goed om te merken dat de kat de bel wordt aangebonden, met een voorstel om te gaan werken met ‘doorstroomnormen’. We komen daar nog op terug, maar er wordt in het bericht gesproken over een motie die is aangenomen, mede om naar buiten toe het besluit te rechtvaardigen. Daarom gaan we daarnaar kijken.

4 Moties oktober en november – rond het BSA

In het kader van het beleid van OCW rond de consequenties van de pandemie voor het hoger onderwijs, werd in oktober een aantal moties ingediend en een paar daarvan zijn een week later in de plenaire stemming aangenomen. Daarbij zat de volgende motie, opgesteld door GroenLinks.

MOTIE VAN HET LID WESTERVELD - aangenomen

Oktober 2020

De Kamer, gehoord de beraadslaging,

- constaterende dat onderzoek laat zien dat een groot deel van de studenten na een negatief BSA dezelfde studierichting volgt, maar dan aan een andere onderwijsinstelling;
- overwegende dat gemotiveerde studenten door het BSA gedwongen hun opleiding moeten verlaten die ze succesvol hadden kunnen halen;
- overwegende dat het BSA afbreuk doet aan de eigen verantwoordelijkheid van de student en studenten belemmert om zich te ontwikkelen door bestuursactiviteiten, in de medezeggenschap en vrijwilligerswerk;
- constaterende dat er afspraken zijn gemaakt om tijdens de coronacrisis het BSA op te schorten;

¹ De wetgever gebruikt hier ‘verbinden’ maar dat is dus wat anders dan ‘bindend’, om even scherp te slijpen.

- verzoekt de regering, om met onderwijsinstellingen in gesprek te gaan om het bindend studieadvies te vervangen door een advies dat enkel adviserend is, en gaat over tot de orde van de dag.

Zuyd Hogeschool zegt dat er nog geen uitvoering is gegeven aan de motie. Maar het is echter van wezenlijk belang om vast te stellen dat het op zich geen directe oproep betreft aan de minister om het BSA uit de wet te halen. In het nieuwsbericht van Zuyd Hogeschool wordt die suggestie wel gewekt. Tevens is in november een bredere motie aangenomen (zie verderop).

Het gaat om een verzoek om met de hogescholen en universiteiten na te gaan of dat nodig is en zo ja, wat er dan voor in de plaats kan en moet komen. Dat overleg heeft in formele zin nog niet plaatsgevonden, al is wel doorgesijpeld dat de onderwijskoepels niet staan te trappelen van ongeduld als het gaat om het weghalen van een instrument waarmee elke instelling een student kan tegenhouden – dus ‘tegen zichzelf kan beschermen’.

Daarnaast is opmerkelijk maar wel begrijpelijk, gelet op het feit dat Lisa Westerveld in het verleden een behoorlijk lange tijd betrokken was bij de LSVb, dat hierbij juist wordt verwezen naar specifieke activiteiten van studenten op basis voor het voorstel nl. bestuursactiviteiten, in de medezeggenschap en vrijwilligerswerk. Die lijken overigens overeen te komen met hetgeen een tijdje geleden is aangevoerd in het pleidooi om te gaan werken met ‘flex-studeren’. Het is in dat verband dan wel een zinvolle vraag om goed na te gaan hoeveel procent van de studenten het betreft.

Het gaat er in de basis om eerst een goed beeld te krijgen van wat de meeste cruciale factoren zijn die een rol spelen bij het zodanig vastlopen in het eerste jaar, gelet op de toelating en het vervolg, dat het geven van een afwijzing gerechtvaardigd is – tevens gelet op alle ‘omgevingsfactoren’. Als die rol helder is, kan een toetsing gaan plaatsvinden met de huidige regeling, om vervolgens na te gaan welke aanpassingen mogelijk zijn om te komen tot een rechtvaardig(er) systeem.

4.1 BSA hoeft helemaal niet uit de wet...

Even tussendoor: Het BSA hoeft helemaal niet per se uit de wet...

De enige wettelijke verplichting voor de hogeschool (samen met het recht van de student daar toch wel bij opgenomen) is het uitbrengen van een advies gedurende het eerste jaar van inschrijven en aan het eind ervan. Er hoeft geen norm te zijn, in punten uitgedrukt, of met inzet van een kwalitatieve lat waar overheen dient te worden gesprongen. Dit is echt aan de instelling zelf. Het mag zelfs een zeer vrijblijvend advies zijn, in het licht van de begeleiding, en de student mag er zelf mee doen wat hem of haar het beste lijkt.

Dus een instelling hoeft niemand weg te sturen of te dwingen een switch te maken. De student draagt zonder zo'n specifieke norm de volledig eigen verantwoordelijkheid om al dan niet mee te gaan in het advies van de opleiding. Maar als dat zo is, zal de NVAO (her-accreditatie, studieresultaten, slaagpercentages) of de Inspectie (signalen over veel latere uitval, langstudeerders...) op een gegeven moment aankloppen met de vraag hoe de resultaten correleren met het beleid.

Kortom, de roep om het BSA uit de wet te halen is in principe onnodig. Het laten staan biedt de instellingen die wel ergens een streep trekken, de kans om die optie in te bedden in de algemene begeleiding en ondersteuning bij het laten maken van keuzes door de studenten.

Aan de andere kant zien de studenten graag dat het BSA als ‘Zwaard van Damocles’ uit zicht verdwijnt, waarbij ze stellen dat ze zich daarmee vrijer kunnen voelen bij het plannen van de studie en het volgen van eenheden inclusief de toetsing. Als met die begeleiding zoals hierboven aangegeven ook de studenten van hun kant kunnen laten zien dat het een het ander niet in de weg zit en ze zelf een soort norm in gedachten hebben om in alle eerlijkheid aan te voldoen², is een vorm van zelfselectie zeker denkbaar.

Als er instellingen zijn die daarvan goed onderbouwde voorbeelden van hebben, via goed gemonitorde onderzoeken, zal het gehele hoger onderwijs er dankbaar gebruik van gaan maken, nemen we aan.

---

² Het inzicht hebben in de ‘struikelpunten’, zeker gelet op hetgeen na het eerste jaar wordt gevraagd en geëist, is daarbij een absolute voorwaarde.

4.2 Tweede bredere motie – aanvullend op standpunt Zuyd

Dit staat los, laat dat helder zijn, van het gaan nadenken over andere vormen om te komen tot een goed onderbouwd en door beide kanten (opleiding en student) gedragen advies. In een andere motie is daartoe opgeroepen in november jl., in het kader van de behandeling van de Variawet, mede om die motie van oktober als het ware in een breder perspectief te plaatsen. Het lijkt ons daarmee beter om uit te gaan in de komende discussies van een combinatie van beide moties.

Motie - November 2020 – aangenomen

gehoord de beraadslaging,

- overwegende dat zowel studenten als docenten en onderwijsinstellingen er groot belang bij hebben dat studenten succesvol hun opleiding kunnen starten, doorlopen en afmaken;
  - overwegende dat het noodzakelijk is dat onderwijsinstellingen en individuele opleidingen mogelijkheden in handen hebben om enerzijds te zorgen voor een goede match tussen student en opleiding, en om anderzijds te zorgen dat studenten niet aan een opleiding starten of deze voortzetten als aannemelijk is dat de student de opleiding niet succesvol zal kunnen afronden;
  - overwegende dat het bindend studieadvies niet een losstaand instrument is, maar onderdeel vormt van een breder pakket aan instrumenten van opleidingen om te zorgen voor de juiste student op de juiste plek;
  - verzoekt de regering, om het reeds aangekondigde gesprek met onderwijsinstellingen over het bindend studieadvies te verbreden naar een gesprek over adequate sturingsinstrumenten voor onderwijsinstellingen op toelating en selectie voor en tijdens de opleiding,
- en gaat over tot de orde van de dag.

Omdat deze motie – hoewel niet Kamerbreed aangenomen (o.a. D66 was tegen) – in het verlengde van de eerdere motie ligt, is het handig om hiermee even verder te gaan in de beschouwing. Het BSA wordt aldus geplaatst in het kader van een doorlopende begeleiding, met de toelating en selectie mede als aangrijpingspunten. Zuyd Hogeschool wijst daar eigenlijk ook op, zo komt naar voren uit de berichten op haar website.

Maar het blijft ook met deze motie bij een oproep aan de minister om met de koepels in gesprek te gaan, en zoals gemeld is daarvoor geen onverdeeld enthousiasme te vinden. Na de verkiezingen en dus met het nieuwe kabinet aan de slag, zal iedereen de eigen knopen gaan tellen. Als daarbij een goed voorstel op tafel ligt, van welke kant dan ook, zal dit zonder meer helpen om elkaars belangen te kunnen verdedigen.

5 Zuyd Hogeschool en belangen en standpunten

Omdat Zuyd Hogeschool als het ware de toon zet, met deze knuppel in het BSA-hok, is het niet verkeerd om toch alvast naar een aantal van de aangevoerde argumenten te kijken, zonder verder een diepgravend oordeel te geven. Als er een brede landelijke werkgroep hbo/wo komt voor dit thema, kan in die setting worden gezien welke prioriteiten het zwaarst wegen.

5.1 Regionaal functioneren

Het argument is dat de hogeschool zeer sterk is gericht en gefocust op de regio, een gebied dat door de ligging toch wat verderaf ligt van de vestigingen van andere hogescholen³. Het geven van een BSA zou ertoe kunnen leiden dat deze studenten moeten verhuizen naar een ander deel van ons land, om aldaar een nieuwe start te maken. Daarmee loopt de regio een gereede kans dat ze na het afstuderen aldaar of elders aan de slag gaan, met alle gevolgen van dien voor de Limburgse regio. Zeker als het gaat om studenten in de sectoren zorg, welzijn en onderwijs houdt dat een flinke aderlating in.

De vraag is wel hoe de belangen tegen elkaar dienen te worden afgewogen: blijven studeren en mogelijk uitvallen zonder diploma (student) en het beschikbaar komen voor de regionale arbeidsmarkt (economie).

5.2 Nu ook al...

Er wordt nu gewerkt met een aanpak waarbij het BSA buiten werking is gesteld. Men stelt vast dat studenten minder switchen en dus bij de opleiding blijven.

³ We gaan er maar niet vanuit dat het aanbod aan hogescholen in Vlaanderen en Duitsland een alternatief biedt om aldaar na een BSA aan de studie te gaan. Hoewel...

Het is de vraag of dit een objectief gegeven is, ook als zodanig goed meetbaar. Studenten die mogelijk aan zichzelf twifelen of eigenlijk best inzien dat het zoeken van werk een betere optie is maar die niet realistisch is vanwege de economische situatie, zullen nu blijven zitten – ook nog eens als ze komend studiejaar ruim 1100 euro korting op het collegegeld krijgen.

5.3 Op stoom komen

Een ander argument is dat studenten allemaal op geheel eigen wijze 'op stoom komen'. De een is een slow-starter, de ander knalt meteen zonder vertraging door naar de hoofdfase. Zuyd Hogeschool stelt dat uit onderzoek is gebleken dat best nog wel veel studenten na een traag begin alsnog succesvol zijn in een latere fase. Dat klopt ook best, landelijk gezien, maar wel wetende dat nog steeds minder dan 50% na 5 jaren een bachelorgraad heeft verworven en dat na 8 jaar dit aantal is opgelopen naar zo'n 65% - afhankelijk van het type opleiding en de leerroute (deeltijd telt ook mee).

Het zou derhalve goed zijn als Zuyd Hogeschool op grond van dat onderzoek het gehele land inzicht kan geven in welke factoren bij beide groepen cruciaal een rol spelen, om vervolgens daarvan binnen het gehele hbo gebruik te kunnen maken.

Daarnaast is het de vraag of het verstandig is om nu, in deze hectische situatie, dit besluit te nemen, zonder een grondige evaluatie van de effecten van de pandemie op de studenten en hun prestaties. Niemand is gebaat bij een stuwmeer in de hoofdfase van een bacheloropleiding, zeker als achteraf gezien een andere voortzetting beter zou zijn geweest – mede omdat een student nu even helemaal klem zit in het huidige scenario.

5.4 Kosten versus inkomsten

Er wordt gewezen op de kosten die een BSA met zich meebrengt. Dat geldt natuurlijk voor studenten die de kans lopen op een jaar langer moeten studeren, ergens anders moeten gaan wonen, moeten opdraaien voor een jaar betalen voor aanvullende kosten, enzovoort. Maar ook de hogeschool dient het allemaal te regelen, hoewel er wel inkomsten van de overheid tegenover staan.

Als er intern wordt geswitcht, krijgt de nieuwe ontvangende bacheloropleiding minder geld van de overheid, want er is maar voor vier jaren geld. Gaat die student daar alles doen vanaf het begin, dan is op voorhand al een jaar uitloop in te calculeren. Maar aangezien er altijd behoorlijk grote groepen zijn die 'lang studeren', hoeft dat op zich geen probleem te zijn. Bovendien mist door deze switch de hogeschool als geheel geen inkomsten.

Dit probleem is overigens vorig jaar al een keer aangekaart door hogescholen die in een regio relatief veel switchers van collega-instellingen mogen verwelkomen. Zij klagen hierover omdat een afleverende hogeschool alle kosten krijgt vergoed en zij dus sowieso niet.

Overigens geldt dit veel minder voor de Ad-opleidingen, denkend aan de studieduur van twee jaar en die termijn van vier jaar voor het vergoeden van een hbo-student.

5.5 Doorstroomnormen

Dit is op zich het meest interessante van het bericht nl. het hebben van een eigen alternatief voor het BSA, het werken met 'doorstroomnormen' – overigens een instrument waarmee ook Hogeschool Windesheim experimenteert. Naar verluidt komt het in grote lijnen erop neer dat studenten eerst aan een bepaalde norm moet voldoen alvorens met de volgende fase te beginnen. Uit het jaarverslag van Hogeschool Windesheim over 2019 de volgende passage:

Jaarverantwoording 2019 - Windesheim

Hogeschool Windesheim vraagt zich af of een bindende studieadvies (bsa) de juiste wijze is om aan te tonen dat studenten geschikt zijn voor een opleiding en niet leidt tot onnodige uitval. Daarom besloot Windesheim vooralsnog een bsa van 54 punten te handhaven maar wel een experiment te starten met een alternatief bij het domein BMR: de doorstroomnorm.

Dat experiment moet studenten meer tijd geven te wennen aan het studeren aan een hogeschool en om in een goede studiefloed te komen.

Hier geldt de norm van 54 punten als een doorstroomnorm: halen studenten deze norm niet, dan mogen ze niet doorstromen naar de hoofdfase maar hoeven ze de opleiding niet te verlaten.

Windesheim verwacht van deze doorstroomnorm dezelfde inspanningen bij de studenten als bij het bindend studieadvies. De studenten zullen proberen de norm te halen, omdat ze anders het programma in de hoofdfase (nog) niet kunnen volgen. Samen met een onderbouwd studieadvies geeft dit een meer ruimte voor een inhoudelijke afweging of de student wel of niet geschikt is voor de gekozen opleiding.

Interessant, maar het lijkt ons dat het goed is om straks meer te horen van deze aanpak. Een student die bijvoorbeeld 45 punten heeft behaald, mag niet verder studeren alvorens die 54 (of 60?) punten zijn behaald. Als een opleiding werkt met twee instroommomenten of met een 'blok-model' waarbij de eenheden van de hoofdfase onafhankelijk van elkaar zijn te volgen, kan het verlies aan tijd beperkt blijven. Plus dat we aannemen dat het voldoen aan die norm van 54 punten ook wel aan een tijdslimiet is gebonden, maar wegsturen kan dan niet meer – tenzij de student hierover een 'studiecontract' sluit met de opleiding.

Ook het kunnen betalen per studiepunt is misschien een optie, als eerst een bepaald aantal punten in het tweede jaar van inschrijving moet worden behaald. Maar dan nemen we weer aan dat een student die in het eerste jaar minder dan bijvoorbeeld 35 punten heeft binnengehaald, niet tot deze doelgroep kan worden gerekend – bijzondere omstandigheden daar gelaten

6 Aanvullende opmerkingen

We nemen de gelegenheid te baat om een aantal aanvullende kanttekeningen te plaatsen, mede verband houdende met hetgeen Zuyd Hogeschool in werking heeft gesteld.

6.1 Het blijft een advies

Het niet geven van een afwijzing, gekoppeld aan het advies, is binnen de huidige wetgeving gewoon mogelijk. Het moeten wegsturen van een student op basis van een bepaalde norm kan, maar het is geen verplichting.

Dat is bijvoorbeeld al zichtbaar aan het feit dat er geen landelijke norm of richtlijn is, als het gaat om het aantal te behalen studiepunten of het hanteren van kwalitatieve criteria. Dus een instelling kan altijd zelf een beleid formuleren en bepalen dat bij bepaalde opleidingen iedereen mag doorgaan met de studie na het eerste jaar van inschrijving. Dat kan een onderbouwd besluit zijn, om te laten zien dat er concreet invulling wordt gegeven aan het doel van het geven van een advies.

6.2 Wens van de studenten en het BSA

Het is echter wel zo dat de politiek met de hier ook aangehaalde moties wil aangeven dat ze graag ziet dat de druk op de studenten wordt weggehaald, dus dat men zich verplaatst in de positie van jongeren. Dat zou kunnen door de mogelijkheid om een BSA te geven uit de wet te laten halen. Maar een andere optie die 'doorschemert' in de moties, is het verbeteren van de begeleiding van de studenten van voor de start met een opleiding tot aan het eind van het eerste leerjaar.

Het gebruik van een 'doorstroomnorm' zoals genoemd door Zuyd Hogeschool en de Hogeschool Windesheim, benadert die aanpak. Toch is er sprake van het gebruiken van een norm die is uitgedrukt in studiepunten, dus functionerend als een soort slagboom bij de ingang van de hoofdfase. Als een mix van alle instrumenten kan worden ingezet, waarom niet? Dat is een mooie taak voor een landelijke werkgroep met docenten, studenten en externe experts...

6.3 Inkomsten en uitgaven instellingen

Een heikel punt bij dit thema: blijven, uitvallen of switchen, is het bezien van de inkomsten voor de instelling, dus vanuit die invalshoek gekeken naar scenario's die zich kunnen voordoen. 'Vroeger' werd voor elke uitvaller een budget toegekend aan de hogeschool voor 1,35 jaren – voldoende als iemand meteen alles haalde, maar juist niet als ze langer op school bleven, aan alles meededen (ook alvast van de hoofdfase) en vervolgens toch het pand dienden te verlaten. Naast de zorg voor de student, het leveren van kwaliteit en het borgen van de leerlijnen, moest ook de 'directeur financiën' stevig aan de touwtjes trekken bij het formuleren van het beleid door opleidingsmanagers.

Nu ligt het anders, en behoorlijk ook. Zolang een student niet uit de termijn van vier jaren met een inschrijving loopt of binnen vier jaar bij een bacheloropleiding de hogeschool verlaat, vloeit er in financiële zin geen bloed uit. Elk jaar levert een bepaalde hoeveelheid geld op. Dat betekent – om een voorbeeld te geven – dat een bachelorstudent die geen BSA krijgt, het eerste jaar pas na twee

jaren behaalt en na drie jaren 20 punten van het tweede leerjaar heeft gescoord, om vervolgens uit te vallen, de instelling simpelweg een budget van 3 jaren oplevert. Dat wil zeggen dat daarmee minimaal de gemaakte kosten zijn af te dekken (en kunnen worden gebruikt voor andere groepen studenten binnen de instelling).

De andere kant van de financiële medaille is dat als deze specifieke student besluit ergens anders te gaan studeren, er voor de ontvangende hogeschool eigenlijk maar weinig overblijft. Als het een nieuwe start betreft voor een bacheloropleiding, is er normaal gesproken nog een viertal jaren nodig, waarmee de teller voor de studietijd op zeven jaar komt te staan. De betrokkene kan in dat geval ook opteren voor een Ad-opleiding zodat met een duur van twee jaren de studietijd op vijf jaren kan worden vastgepind. En als het een inhoudelijk verwante Ad is, dan kan deze wellicht in een jaar worden afgerond. Mogelijk dat dit een oplossing is⁴.

6.4 Spelen met budgetten...

Er is in ieder geval de instelling veel aan gelegen om met het budget te kunnen spelen en een goed overzicht te hebben van het studiedrag van degenen die meer dan vier jaar over een bacheloropleiding gaan doen. In samenhang daarmee is ook de leerlijn naar de Bachelor via de Ad-opleiding van belang, omdat daarvoor in nominale zin wel vier jaren staat, maar wetende er 'onderweg' van alles kan gebeuren⁵. De meest profijtelijke leerlijnen – naast de zekerheid dat Ad-studenten altijd hun geld opbrengen – zijn in ieder geval de volgende wegen die leiden naar een bachelorgraad, direct dan wel via de Ad:

- Vier jaar studeren = vier jaren geld van de overheid en het collegegeld, en een diplomabonus
- Vijf jaar studeren = vier jaren geld van de overheid en het collegegeld, een jaar alleen het collegegeld en een diplomabonus.

Alle andere langere routes vergen van de instelling normaal gesproken een aanpak met het aanbieden van onderwijs voor minimaal een jaar tegen alleen maar het kunnen incasseren van het collegegeld.

6.5 Sneller... ook als student zoeken naar opties...

Er kan natuurlijk ook korter worden gestudeerd voor alle soorten opleidingen. Dat kan bijvoorbeeld handig zijn als de instromende student in principe te weinig overheidsbekostiging in de financiële rugzak meeneemt om de opleiding volledig bekostigd te volgen. Of als er sprake is van zij-instroom waarbij het geven van vrijstellingen op basis van 'eerder verworven competenties' mogelijk is, dus als er voorafgaande aan de instroom werkervaring is opgedaan, trainingen en cursussen zijn gevolgd en allerlei certificaten zijn behaald⁶. Maar als het gaat om er geld aan over te houden – dus het belonen van de snelheid waarmee iemand een opleiding kan doen – dan is dat hierbij niet het geval. Drie jaren ingeschreven als te bekostigen student is ook even zoveel jaren aan inkomsten genereren.

In dat geval zou je als student ook kunnen proberen om niet meteen na drie jaren van de bacheloropleiding het diploma te behalen, maar met de instelling proberen uit te zoeken of tegen het betalen van het wettelijk collegegeld nog een geheel jaar aanvullende eenheden, vakken, minoren of

---

⁴ Er zijn voor de komende discussies zonder meer allerlei aanvullende constructies te bedenken. Zo kun je misschien iemand die aldus na eerst lang ergens te zijn blijven studeren, voor de tweede studie een soort studiecontract voorleggen, met bepaalde afspraken over de studievoortgang. Ook voor degene die dus eerst die bacheloropleiding doet, switcht en dan een Ad behaalt, valt te bezien in hoeverre daarna een terugkeer naar een bacheloropleiding in bepaalde kaders valt te gieten.

⁵ In vorige nieuwsbrieven is hieraan al vaker aandacht besteed, gelet op het feit dat de Ad wel is ingevoerd binnen het hoger onderwijs met de mogelijkheid om door te gaan naar een hbo-bacheloropleiding – en zelfs ook een wo-bacheloropleiding, maar dat vervolgens alle nieuwe scenario's geen consequenties hebben voor het gehele stelsel – mede gelet op de bekostiging.

⁶ Zie ook voetnoot 7: Vroeger waren er hogescholen die hierop bewust een beleid voerden. Werkenden werden eerst privaat bijgeschoold (flexibel, op maat, gericht op functies) zodat op basis daarvan alleen nog maar twee jaren in het bekostigde circuit behoeften te worden gevolgd. Dat leverde bij het behalen van het diploma een behoorlijke 'winst' op. Overigens moest de student wel minimaal twee keer staan ingeschreven, aangezien voor 1995 er ook al constructies waren waarbij werkenden nog maar een maand hoefden te worden ingeschreven – na verder alles privaat te hebben gedaan – om als hogeschool de volledige vergoeding voor de gehele studie van vier jaren te mogen ontvangen. Er zijn toen mooie financiële 'klappers' gemaakt...

andere zaken zijn te volgen. Of de instelling dit een goede gedachte vindt, is een tweede – of dat wordt aangegeven dat het alleen maar kan als er geen extra groepen nodig zijn. Dat moet zeker lukken, want ook een langstudeerder krijgt in principe vanaf het vijfde jaar hetzelfde scenario voorgeschoteld, om de kosten te beperken.

Daarbij kan ook nog worden gemeld dat zo altijd wordt gespeeld met het formeren van groepen. Er mogen nog wel wat meer studenten komen want die kunnen mogelijk met evenveel groepen worden 'bediend' - terwijl de overhead er niet echt veel van merkt. Anders gezegd, op een gegeven moment zijn de marginale opbrengsten best af te dekken uit de inkomende collegegelden...

6.6 Collegegeld en studenten

Waar een tijd geleden nog wel eens werd gesproken over een verhoging van het collegegeld voor studenten die uit de nominale tijd lopen, en waarbij die aanpak ook zo'n 10 jaar geleden een tijdje opgeld heeft gedaan, is het nu simpelweg zo dat iedereen een Ad, B en M mag doen en behalen – na elkaar, direct of met onderbrekingen – met het elk jaar overmaken van het bedrag dat behoort bij het wettelijk collegegeld⁷.

Dat betekent dat het worden geconfronteerd met een BSA, gevolgd door het switchen dan wel het gaan uitvallen en later het nog een keer gaan proberen, voor de student geen consequenties in dit opzicht heeft. Zolang een diploma niet is behaald, kan worden volstaan met het normale bedrag, maar de andere kosten die horen bij het studeren lopen natuurlijk wel gewoon door.

Wat hierbij wel speelt, is de discussie over het 'flex-studeren', met pilots die nu gaande zijn bij een aantal instellingen, maar waarbij OCW heeft al aangegeven hier sterk op te gaan inzetten via gerichte wet- en regelgeving in de komende periode. Een student die vertraging oploopt en op een gegeven moment nog (veel) minder dan 60 punten dient te behalen, kan in zo'n geval besluiten om zich alleen voor die eenheden in te schrijven, eventueel verspreid over twee jaren als dat handiger is. Er wordt alleen voor die eenheden met de student afgerekend (met een opslag voor de administratieve kosten).

Maar als met de hogeschool kan worden afgesproken dat alle nog resterende punten in het eerste semester zijn te behalen, roostertechisch gezien en gecombineerd met de nodige begeleiding (denk aan het afstuderen), is dat eveneens een optie. De student kan aldus afstuderen per 1 februari en vervolgens het collegegeld voor de resterende maanden bij de instelling terugvragen.

Dit scenario zal zeker in de discussies over het flexibiliseren van de opleidingen aan de orde komen. Als er minder studiepunten moeten worden behaald, krijgt de instelling het volledige collegegeld van de student overgemaakt, maar de kosten zijn relatief een stuk lager. Het is wel zo dat iemand die uit de vier jaar bekostiging door de overheid loopt, geen geld meer oplevert voor de instelling, maar men zal daar ongetwijfeld binnen de interne financieringsmodellen rekening houden. Het laten slagen voor de Bachelor levert bovendien een premie van een jaarbudget, de zgn. diplomabonus.

6.7 Nog een paar opmerkingen

Hier nog een paar aanvullende en ook beschouwende opmerkingen.

6.7.1 Bubbels gaan straks van school...

Er worden nu bij alle hogescholen geen studenten weggestuurd op basis van een negatief studieadvies. Door alle omstandigheden kiezen de meeste studenten ervoor om maar gewoon te blijven doorgaan met de opleiding, afwachtend wat er straks nog mogelijk is qua voortzetting. Daarnaast zijn er de studenten aan het eind van de opleidingen die aldus noodgedwongen de studie verlengen. Ook meer leerlingen van het havo en vwo zijn doorgestroomd, samen met mbo'ers die alvast aan het hbo mochten beginnen.

---

⁷ Daarnaast mag iemand best in het laatste jaar van een opleiding alvast starten met een soortgelijke opleiding, dus met een gelijkwaardige tweede studie, maar na het afstuderen voor de eerste opleiding is het recht op het betalen van wettelijk collegegeld beperkt tot een jaar. Maar bij een Ad-opleiding is dat wel interessant, om in het tweede jaar een parallelle inschrijving te plegen, al was het maar om aldaar nog een jaar extra allerlei eenheden te kunnen volgen – en mogelijk ook een tweede Ad te verwerven. Bij een Bachelor kan dat natuurlijk ook...

Er zijn over de gehele linie 'bubbels' ontstaan binnen de instellingen, bij een flink aantal opleidingen. Meer ingeschreven studenten, zonder een verschuiving binnen en buiten de instellingen en zonder de normale uitstroom via het behalen van een diploma. Er zal dus rekening moeten worden gehouden, dit en het komend studiejaar, met de volgende 'leeglopende bubbels':

- Studenten die alsnog te veel achterstand hebben opgelopen en het eerste leerjaar niet hebben afgerond: switchen dan wel uitvallen
- Studenten die komend jaar te weinig presteren en zelf besluiten een ander vervolg te kiezen;
- Studenten die normaal afstuderen en degenen die eerder vertraging hebben opgelopen en dus ook het diploma behalen;
- Studenten die de Ad hadden behaald of bijna hadden afgerond en vanwege de omstandigheden de bacheloropleiding zijn gaan doen, en nu met het Ad-diploma een baan gaan zoeken;
- Studenten die op basis van de situatie op de arbeidsmarkt een nieuwe keuze voor een opleiding gaan maken;
- Studenten die op basis van de behaalde resultaten in de bacheloropleiding een hernieuwde start met een Ad-opleiding maken;
- In het algemeen, binnen het gehele stelsel, zijn er studenten die gaan vastlopen en kiezen voor andere opties.

Daarnaast zullen er minder nieuwe studenten komen, gelet op het feit dat vorig jaar zo'n 99% vanuit het havo en vwo de kans kreeg om naar het hbo en wo te gaan. Er zitten dus minder leerlingen in het voortgezet onderwijs in de examenklassen en de kans dat weer regulier zo'n 92% slaagt, is groot.

6.7.2 Geen BSA, wel switch en uitval

Er zal op niet al te lange termijn een brede discussie moeten gaan plaatsvinden over het niet meer afgeven van een BSA door hogescholen, als het gaat om de consequenties ervan. Daarbij zullen in ieder geval de volgende aspecten een plaatsje dienen te krijgen:

- Is er een moment vast te stellen waarop de combinatie van het aantal behaalde studiepunten en het aantal jaren als student een significant lage kans op het behalen van het diploma geeft?
- Is er een mouw te passen aan het aantal te bekostigen jaren als een student relatief lang 'blijft hangen' bij hogeschool X en dan opnieuw aan de studie gaat bij hogeschool Y?
- Is na te gaan onder welke omstandigheden de leerlijn Ad-B kan worden verlengd qua bekostiging?
- Welke consequenties moet een student zelf trekken uit het hebben van de vrijheid om door te studeren zonder veel studiepunten en het blijven studeren in dezelfde opleiding?
- Zijn er mogelijkheden om een student die na een switch opnieuw met een studie begint, een soort prestatiecontract voor te leggen?

6.7.3 Ad en Bachelor en 2+2

Het zou ook handig zijn als met betrekking tot het afgeven van studieadviezen wordt bezien of er verschillen in aanpakken mogelijk en handig zijn als het gaat om het volgen van een Ad- dan wel een Bacheloropleiding. Daarbij kan ook een rol spelen dat er meer en meer studenten kunnen gaan komen die kiezen voor een 2+2-route, dus die de Ad zien als een tussenstap naar de Bachelor. Het betekent niet dat er na de overgang van de Ad naar de Bachelor weer een mogelijkheid gaat ontstaan voor het geven van een studieadvies, maar wel dat in de vormgeving van de doorlopende leerweg met de student wordt bezien welke opties het meest voor de hand liggend zijn.

6.7.4 Gebruiken van de varianten

Tenslotte is het zo dat er in het kader van de vormgeving van leerwegen, het zoeken naar de beste mogelijkheden om een opleiding af te ronden en het vormgeven van scenario's binnen het 'leven lang ontwikkelen' een BSA een vorm lijkt te zijn om 'bij te sturen'. Niemand en zeker niet een jongere die in een spannende fase van zijn of haar ontwikkeling een weg tracht uit te zetten, kan er zeker van zijn dat voor een wat langere periode keuzes altijd goed uitvallen en dus om te zetten zijn in studietrajecten die probleemloos zijn in te vullen.